

GAF – Global Assessment of Function – Delt version.

Uddrag af oversættelse fra norsk (ved Kim Balslev), Ullevål Sykehus, Klinik for Psykiatri, januar 1998.

Baggrund og scoringsvejledning til GAF

Global funktionsmåling (GAF) er en enkel og hurtig metode til at angive en persons psykosociale funktionsniveau. GAF er en kontinuerlig skala, som går fra 1-100, hvor 1 er det lavest tænkelige funktionsniveau, og 100 er det højest tænkelige. GAF-scoren angives som: $GAF = x$, hvor x er et tal mellem 1 og 100.

I psykiatrien har der været tradition for global funktionsmåling siden begyndelsen af 1960'erne. HSRS (Health-Sickness Rating Scale) og GAS (Global Assessment Scale) er forløbere til GAF, som blev indført i diagnosesystemet DSM-III-R (1987) med en skala fra 1 til 90. Nuværende udgave af GAF (DSM-IV) har en skala fra 1 til 100, scoringsværdierne er i øvrigt identiske, da intervallet 90-100 blot er en overbygning på den oprindelige skala.

Der er udviklet mere udbyggede undersøgelsesredskaber til underbyggelse af GAF-scoren. Det drejer sig om SOFAS og PSP.

Delt GAF.

Den oprindelige GAF-skala er en fælles skala for symptomer og funktion, således at det ikke af scoringsværdien fremgår, om der er forskel mellem patientens symptomniveau og funktionsniveau. I den delte GAF-skala er disse to områder splittet op, således at det er muligt separat at score patientens symptombelastning S-GAF og patientens funktionsniveau F-GAF. I dette uddrag af vejledningen har vi *kun* medtaget retningslinier for F-GAF.

Hvilken tidsperiode skal scoringen vedrøre?

Den oprindelige GAF-manual indeholder ikke angivelse af, hvilken tidsperiode man skal vurdere. Det almindeligste er at angive funktionsniveauet for den seneste uge op til scoringen, og hvis man bruger kortere tidsperioder, bør dette angives. GAF-scoren kan også fastsættes i forhold til andre tidsperioder, fx bedste sociale funktionsniveau i løbet af det seneste år.

Scoring af laveste funktionsniveau.

Som almen regel skal man score det laveste funktionsniveau, som patienten opfylder. Det er hensigtsmæssigt at læse skalaen nedefra og op, standse ved første niveau, som virker relevant og vurdere vedkommende patient i forhold til dette. Et vigtigt formål med GAF er, at den kan bruges som mål for psykiatrisk/psykologisk behandlingsbehov. Når man hæfter sig ved det laveste funktionsniveau, patienten opfylder, er det hensigten, at dette skal være klinisk relevant.

Periodiske svingninger i socialt funktionsniveau.

Socialt funktionsniveau er ikke en konstant størrelse, men kan variere fra dag til dag. Denne variation er indbygget i en implicit tidsdimension på GAF-skalaen. Som oftest er adfærdsforstyrrelse af mere vedvarende karakter, jo længere ned man kommer på skalaen: Reglen om at score laveste funktionsniveau må derfor tage hensyn til dette. Eksempel: hvis man den seneste uge har været så forpint af sin sygdom, at man har "ligget i sengen" hele onsdagen, men været på arbejde igen torsdag og fredag, da skal man ikke scores på GAF-niveau 21-30. Principielt kunne man ligeså godt høre hjemme på niveau 61-70. Hvis man derimod har været sengeliggende det meste af ugen, kan niveauet 21-30 overvejes.

Indlæggelse på psykiatrisk afdeling.

Der er ingen snæver sammenhæng mellem GAF-score og grænsen for indlæggelse på psykiatrisk afdeling. Psykiatriske afdelinger er forskellige, hvad angår tærsklen for indlæggelse, således at det bør være symptomernes sværhedsgrad og arten og graden af sygeplejehandlinger og skærmningsforanstaltninger, som er afgørende. Vurderer man, at der er behov for lukket afdeling, fast vagt, skærpet overvågning eller lign., eller er åben afdeling eller evt. ambulante kontakt tilstrækkeligt.

Betydning af sygemelding og førtidspension.

Sygemelding på grundlag af psykisk lidelse indikerer, at GAF-F niveauet er under 51. Et funktionsniveau under 41 kræver herudover et større funktionssvigt også på andre områder, eksempelvis i forhold til familie eller fritidsinteresser. Ved vurdering af funktionsniveau ved personer, som modtager helbredsbetingsbetaget førtidspension på psykiatrisk grundlag, skal man huske på, at førtidspension for det første ikke bare er betinget af den medicinske invaliditet, og for det andet at funktionsniveauet kan have tiltaget, efter at man er bevilget førtidspension. Det kan således undtagelsesvis være relevant at score en patient med førtidspension på GAF-F niveau 61-70. Almindeligvis bør der imidlertid scores i niveauet under 61. Man må her tage vedkommendes totale situation i betragtning. Foreligger der et godt funktionsniveau, men i en beskyttet tilværelse som førtidspensionist må man vurdere, om vedkommende ville være i stand til at arbejde. Hvis vedkommende "overhovedet ikke" er dette, bør man vurdere en GAF-F score i området ned mod 40. Hvis deltidsarbejde er en realistisk mulighed, er en GAF-F score omkring 50 realistisk.

Øvrige anbefalinger

- Brug hele skalaen! Husk at intervallerne (1-10, 11-20, etc.) er pædagogiske hjælpemidler og ikke skal forstås som strengt adskilte kategorier. Brug derfor ligeså ofte tal som 32, 44, 47, 59 etc. som 30, 45, 50, 65 etc.
- Se bort fra symptomer og social isolation, som skyldes somatisk lidelse eller fysiske handicaps. Under begrebet "mental helse/sygdom" inkluderes dog organiske lidelser, som påvirker hjernens funktion, herunder delir, demens, psykisk udviklingshæmning etc.
- Man skal ikke lade sig påvirke af oplysninger om diagnose og medicinsk behandling. Man skal i stedet fokusere på patientens symptomer og funktionsniveau. I brugen af GAF er årsager ligegyldig. Det er således irrelevant, om det observerede symptomniveau eller sociale funktionsniveau kan tilskrives medicinsk behandling.
- Undgå undskyldende betragtninger og udviklede ræsonnementer. Man skal tilstræbe en nøgtern vurdering, der baserer sig på foreliggende data.

Funktionsskalaen – GAF-F

GAF-interval 81-100:

Her finder vi personer, som skiller sig ud fra det gennemsnitlige ved at have en række usædvanlige kvaliteter. De fungerer optimalt, både i forhold til arbejde, sociale aktiviteter, fritidsaktiviteter og i mellem menneskelige forhold.

GAF niveau 91-100:

Optimal funktion indenfor et bredt spektrum af aktiviteter.

GAF niveau 81-90:

I dette interval finder vi personer, som fungerer godt på alle områder, men hvor dagligdags problemer og bekymringer i korte perioder kan dæmpe deres glæde, energi og engagement.

Eksempel:

- Aktiv, social og omgængelig kvinde, som forud for et vigtigt møde i forbindelse med sit arbejde melder afbud til en jubilæumsfest. Hendes arbejde er for tiden så krævende, at hun ikke er i humør til at feste.

GAF interval 61-80:

Dette område spænder fra et for de fleste mennesker almindeligt og gennemsnitligt funktionsniveau til forbigående og situationsbetingsbetaget lettere nedsat funktionsevne, som ikke virker påfaldende for andre.

GAF niveau 71-80:

I dette interval findes personer, som udover arbejde og familie kan være engagerede i mange aktiviteter, og som har venner og interesser. Alligevel vil de i travle eller stressede perioder kunne være bagud med opgaver på arbejde eller plages af mellem menneskelige konflikter.

Eksempler:

- En aktiv, ung mand, som bliver skiftevis vred og modløs, efter at han har fået at vide, at han er blandt de, som må opsiges pga. nedskæringer på arbejdspladsen. Han møder stadig på arbejde, men arbejder langsommere end før.
- En succesfuld selvstændig erhvervsdrivende, som efter at have modtaget tilbud om fusion med et større firma bliver rastløs, selvoptaget og mindre opmærksom overfor sin familie og deres behov. Når konen påpeger dette, finder han hende "krævende".

GAF niveau 61-70:

I dette interval begynder der at optræde mere tydelige problemer med social, erhvervsmæssig eller uddannelsesmæssig funktion.

Eksempler:

- Gift kvinde med 2 små børn. Fungerer rimeligt på arbejde, men har højere sygefravær end de fleste andre. Hun føler sig ofte træt. Hun har et par veninder, men snakker ikke med disse om sine bekymringer. Hun har som oftest rollen som den, der lytter og forstår andre. Hun er lidt utilfreds med sin tilværelse.
- Pensionist som kommer fast på det lokale dagcenter. Han opleves som krævende og lidt hjælpeløs. Han melder sig aldrig til frivillige opgaver, men taler derimod gerne om sine fysiske problemer og søvnproblemer.

GAF-interval 41-60:

I dette niveau aftager funktionsevnen, således at det bliver påfaldende og får konsekvenser for andre.

I dette område findes mange patienter, som efter overstået psykisk sygdom endnu ikke har genvundet det oprindelige funktionsniveau.

GAF niveau 51-60:

I dette interval er der tydelige, men trods alt moderate, problemer i forbindelse med social funktion.

Eksempler:

- Mand, som er udskrevet efter behandling for psykotisk sygdom. Han klarer nu akkurat sit arbejde som lagerarbejder. Han bor alene. Han har nogle få venner, men tager sjældent kontakt til disse.
- Studerende, som har vanskeligt ved at finde sig til rette på universitetet. Han føler sig ensom og fremmedgjort. Han har svært ved at lære medstudenter at kende, og han er bagud med studierne.

GAF niveau 41-50:

I dette interval klarer patienten ikke at opfylde de krav, som arbejde og uddannelse i almindelighed stiller. Eksempler:

- Lærer med alkoholproblemer. Han er hyppigt sygemeldt og har konstante konflikter i forhold til familie.
- Ængstelig og undvigende mand. Han er isoleret, han har ingen venner. Han har kun løs tilknytning til arbejdsmarkedet og er ofte sygemeldt.
- Mand, der modtager førtidspension pga. alvorlig personlighedsforstyrrelse, men som ind imellem påtager sig løsarbejde.

GAF-interval 21-40:

I dette område er personen ikke længere i stand til at arbejde, og adfærden bliver i tiltagende grad præget af alvorlig psykisk lidelse.

GAF niveau 31-40:

I dette interval er der større funktionssvigt indenfor flere områder, men ikke alvorlig adfærdsforstyrrelse.

Eksempler:

- Stofmisbruger på arbejdsprøvning, der ofte udebliver uden rimelig grund. Han har ingen kontakt med sin familie.
- Teenager, der er droppet ud af skolen og stukket af hjemmefra. Han strejfer omkring i hovedstaden uden fast bopæl.

- 60-årig mand med kronisk skizofrenilidelse, som stort set ikke kommer udenfor sin lejlighed. Hjemmehjælper og hjemmesygeplejen sørger for medicin, indkøb og rengøring. Han er ikke til gene for sine naboer.

GAF niveau 21-30:

Udover manglende funktionsevne på næsten alle områder findes der nu i tillæg adfærdsforstyrrelse.

Eksempler:

- Ældre mand, der bor på forsorgshjem. Han tilbringer meget af sin tid på busstoppesteder, hvor han kommenterer folks udseende og påklædning. Han virker af og til vred, men opleves ikke som truende.
- Enlig mand, der modtager førtidspension. Han har ingen venner eller omgangskreds. Alle vinduer i hans lejlighed er tildækkede med tæpper og papir. Han har kun kontakt med hjemmehjælp og hjemmesygeplejerske, som sørger for mad og medicin.

GAF-interval 1-20:

Adfærdsforstyrrelse og funtionssvigt er nu så omfattende, at vedkommende står i fare for at lide overlast eller for at kunne skade sig selv eller andre.

GAF niveau 11-20:

I dette interval findes personer, som har behov for overvågning og beskyttelse for at kunne klare sig. Eksempler:

- Senil dement kvinde på plejehjem. Hun har behov for hjælp og pleje, men ikke for konstant overvågning.
- Mand med psykisk udviklingshæmning i sværere grad. Han bor i egen lejlighed, men har brug for støtte hele døgnet. Han kan dog være alene få timer ad gangen.
- Kvinde, som er langtidsindlagt på psykiatrisk afdeling. Hun har kun udgang med følge, da hun ikke kan orientere sig, og således ikke ellers kan finde tilbage til afdelingen.

GAF niveau 1-10:

I dette interval findes personer, som har behov for konstant overvågning og beskyttelse, da de ikke er i stand til at varetage de mest primære funktioner. Eksempler:

- Stuporøs patient, som ligger tilstivnet uden at kunne spise eller drikke.
- Psykotisk, forvirret og opkørt patient, hvor regulering af døgnrytme, væskeindtag og lign. er ude af funktion.

Oversættelse v. Kim Balsløv, overlæge